

שאמרו יברא משום שעושה חסד וצדקה, ולכן בבית שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם וכו' (עיי' יומא ט:). יש לפרש שנחסר ולקוי' היתה היסוד של חסד, דנהי דעשו ג"כ גמילות חסדים אבל זה רק ביניהם אבל לאחרים הי' בהם שנאת חנם, והיינו דנהי דעסקו בתורה ובמצות וקצת גמ"ח ביניהם מ"מ עצם המדה של חסד סתם לשם חסד לכולי עלמא היתה חסירה ולקוי' וכיון שחסר הי' הך יסוד של חסד נגרם מזה שנאת חנם ועדיין הוא חרב, ולא הועילו להם כל שאר הדברים שקיימו, ולזה בא הכתוב ללמד לאברהם שישתדל בכל כחו להשריש זה המדה בבניו, ולכן חותמין מגן אברהם היינו שמדה זו לא תסור ח"ו לגמרי מישראל לעולם ועד, ואפילו בזמן הזה שיסוד התורה ועבודה רעועים וחלשים, מ"מ יסוד החסד חזק וקיים אצל כלל ישראל וזהו המגין על כלל ישראל שלא יתפשט עליהם יד הדין בכל תוקפה דסו"ס בני"י עוסקים בחסדים, וכדאיתא במדרש איכה על הפסוק היו לברית למו עיי"ש.

ועיי'ן דעת זקנים בראשית כ"ב י"ד, שהביא מ"ר, וסיים שם, אמנם אעשה חסד עמך ליעקב בן בנך אמסרנו, הה"ד תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, כלומר תתן אמת שהוא חותמו של הקב"ה בשביל חסד שאמרת לעשות לאברהם עכ"ל וחזינן דיעקב זכה למדתו של אמת ליעקב, בזכות חסד לאברהם, וזהו כנ"ל דהך מדה היא היסוד והרקע לכל.

(יח) **והנה** אברהם הי' ראש המאמינים וג"כ זכה למדת החסד של למעלה, היינו חסד לשם חסד שזהו מדתו של הקב"ה והיינו דיש רחמים ויש חסד, דרחמים הוא שרואה בצרת חבירו ולבו כואב לו עבור חבירו, אבל מדת החסד הפשוט של הקב"ה שאפילו אי"כ מי שמבקש ורק שרוצה להתחסד לעשות חסד מבלי שכואב לו לכו עליו, והרי הקב"ה ברא את עולמו משום עולם חסד יבנה,

(יז) **ורש"י** כתב ד"א ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלקי אברהם, ואברכך זהו שאומרים אלקי יצחק, ואגדלה שמך זהו שאומרים אלקי יעקב, יכול יהיו חותמין בכולן ת"ל והי' ברכה בך חותמין ולא בהם עכ"ל והיינו דחותמין מגן אברהם, ולמה חותמין רק באברהם, וכתבו המפרשים דנהי דאמרינן אלקי יצחק אלקי יעקב היינו שכל אחד מהן כדאי לעצמו היינו דכ"א עמד בהכרת הבורא מכח עצמם לבד ממה שקבלו מאבותם ולכן כ"א זכה שיהא קורא עליו אלקי יצחק ויעקב, מ"מ כבר הי' יותר קל להם משום שכבר קיבלו מאביהם, אבל אברהם הי' לו אב תרח וזהו הי' מנגד לו, ומ"מ התחזק מאליו מעצמו בלי שום סיוע ולכן חותמין רק באברהם.

והנה אמרו ז"ל יכול יהיו חותמין בכולם ת"ל והי' ברכה בך חותמין ולא בהם עכ"ל ולכאורה מהו ולא בהם, והלא כלום אדם מתקנא בבנו ותלמידו ומהו הגדולה שאמרו לו דרק בך חותמין ולא בהם ביצחק ויעקב ואדרבה אברהם הי' שמח יותר אם היו חותמין גם בהם, וכמו שהי' שמח שאומרים נמי אלקי יצחק ואלקי יעקב, דהלא זהו שנאמר לו ואברכך זהו שאומרים אלקי יצחק ואגדלה שמך זהו שאומרים אלקי יעקב.

י"ל דהכונה כך, שבא הכתוב להודיע מעלת מדתו של אברהם אבינו, ולא בא לומר ולא בהם לחיסרון, ורק דבא לומר דיסוד של הכל זהו מדתו של אברהם החסד לאברהם דג"כ המדה של יצחק גבורה ושל יעקב תפארת הם נמי באים ונמשכים ממדת אברהם של חסד ואמונה, שהחסד יסוד העולם ואם אין חסד אין כלום דעולם חסד יבנה, ואם יחסר זה א"כ לא יועילו השאר המדות של יצחק ויעקב, (וכמו שנבאר זה לקמן). דאברהם אבינו הי' ראש המאמינים והחסדים בעולם, ולעיל בפ' נח (אות כ"ד) כתבנו לבאר דלכן נחתם דינם על הגזל משום שביטלו יסוד של הבריאה שהיא עולם חסד יבנה וזהו כהמלאכים

ושעל
לברך
גתי את
נה עיין
שישמח
אל בני
שיגלו
יכה במה
יעת את
וי' ברכה
במעשיו,
צאת את
הבריאה
שאברהם
לברך מי
ת העולם
א' בשמים
ז שיתנהג

אתה תהי'
בך לאמר
וד כי כל
אנשי ארצו
יכים עבורו
תהי' סמל
י"ל דנהי
מ יש בהם
יכה או סתם
כל באברהם
נרכה שכולם
ה בלי עצב
כרמב"ן והי'
ה כבר כתיב
האדמה, אבל
ז עוד (שם)
בו לא רק
ו בו שיהיו
בזכותו וכמו

שהנשמות הי' טוב להן בעולם הנשמות ולא בקשו דבר ולא חסר להם דבר, אלא שעלה רצון לפניו לעשות להם חסד שיזכו לכל הטוב במעשיהם שלהם ולא יהי' זה נהמא דכסופא וכמו שכתבו הספה"ק, וזהו חסד לשם חסד, וזהו היתה מדתו של אברהם וכמו שנבאר זה לקמ', ומדה כזו של חסד נובע רק מאמונת ה' שברא העולם וכל ברואיו לשם חסד עמם, ומתדמה לקונו בזה המדה מאמונה כזו נמשכת ובאה חסד לשם חסד למסור עצמו עבור חבריו וכמו שמסר נפשו אברהם עבור לוט, וסיכן בעצמו עבור האורחים שנדמו לו כערביים אע"פ שהוא הי' חולה מסוכן יום שלישי למילתו והם לא בקשו זה כלל ממנו, ומ"מ השתחוה להם לבקשם שיסורו אל ביתו, ומדת חסד כזה של חסד לשם חסד שייך רק במי שמבטל כל האני ועצמיות של האדם, שיודע שזהו כל תכלית בריאתו שלו להתדמות לקונו שזהו צלם אלקים, ולכן מזה באו כל המדות של גבורה לעקוד עצמו על קדושת שמו יתב' וממנו נמי באה בחינת יעקב תפארת שהיא מוגיגה מחסד וגבורה, ומדת האמת ליעקב איש תם יושב אוהלים של תורה, ונהי שהם שחידשו הנך מדות מ"מ זהו נמי מכחו של אברהם שיצאו ממנו בנים וכחות אלו, שיסודם הוא מכח האמונה והחסד וע"ז מסיים והי' ברכה היינו שיתברכו במדתך של חסד שזהו הרקע והיסוד שזהו החתימה שעל זה סובבים מדות של יצחק ויעקב, ואי"ז בכלל ענין של לפאר אברהם יותר מיצחק ויעקב, אלא ענין של סדור המדות והחתימה היינו היסוד הראשית והסוף שלהם זהו מגן אברהם היינו שזהו ישנו בכל הבנים ולכל הדורות לעולמי עולמים.

וחז"ל

אמרו אבות פ"ה מי"ט, כל מי שיש בידו שלשה מדות הללו מתלמידיו של אברהם אבינו וכו' עין טובה ורוח נמוכה, ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו ע"כ, ועיי"ש בר"ב פירושם של הג' דברים הללו, והיינו שכל הנך ג' דברים נובעים

מיסוד חסד לאברהם וחסד כזה של אברהם ומדות אלו ישנו רק במי שהוא מאמין גמור בה' ובתורתו והרי שהתנא ייחס הכל למדת אברהם אבינו, ולא לשאר אבות.

(יט) והנה

כתבנו דחסד האמתי כזה של אברהם בא רק מכח האמונת ה', והיינו דעצם ענין להתחסד עם הבריות זהו משום שהם הם בריותיו של הקב"ה ומעשה ידיו שלו, וזהו נמי יסוד אהבת ישראל משום שהם בניו של מקום, וא"כ מונח באהבת ישראל אהבת ה', ואפילו על רשעים חס ה' וכמו שאמרו ז"ל מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, ואין ענין חסד סתם שמרחם על זולתו ורק שצריך לבוא זה מחמת שהם בריותיו של הקב"ה, וא"כ הך חסד נובע מאמונת ה', שברא כל העולם וכל הברואים, ורק מאמונה כזו באה חסד לשם חסד למסור עצמו עבור חבריו וכמו שמסר נפשו אברהם עבור להציל לוט, וסיכן בעצמו עבור הערביים, שזה באה מאהבת ה', דאם סתם מחמת רגשות רחמים, הלא הוא קודם, ומאי חזית דדמי חבריו סומק טפי, ולמה יעשה אברהם חסד שאינו מתבקש כלל, וכמו בערביים, אפילו על שלא רצו בזה והי' אברהם מפקיר ומשתחוה להם שיבואו אצלו, וג"כ למה הי' יושב בפתח כחום היום והלא אי"כ אורחים המבקשים רחמיו, וע"כ שהתדמה לקונו הי' יתב' שעשה חסד שאינו מתבקש שברא העולם שיתקיים חסד, וכן ברבקה שאמרה גם לגמלך אשקה מה שהיו יכולים לעשות בעצמם.

והנה

מה שלמד אברהם דעת זיר"ש ומדות ישראל לכל העולם וכדכתיב והנפש אשר עשו בחרן, זהו נמי ממדתו של חסד, כי אין לך חסד גדול מזה להנחילם לחיי עולם הבא ושילכו בדרכי ה', כי זה כל האדם, ואמונה וחסד זהו יסוד הבריאה וחתימה זהו קיום השטר, וכן הוא כאן, בך חותמין בך הוא קיום העולם, ולא בהם, היינו במה שבהם אינו די ומספיק עדיין, וזהו לימוד לנו להתחזק

בוה, וכן והעמ

(כ) וענ

קונו וע לעולם רצון ה' אברהם שהוא שיסכן לו, זה שהוא חסד ו והך מ אמונת הוא רו בחסד עולמו לו לא ללחום החמש ללחוב י"ד, ו והאמי לו הו אברה

(כא)

בו, לומר ויעק להגי שפי שיה ובינ אבל לשו

בוה, וכמו שאמרו ז"ל סוף מדות, בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחי'.

כ) וענין חסד הוא שהוא עצמו אינו כלום, ורק שנברא עבור להתחסד עם קונו ועם בריותיו שלו, והיינו שמאמין שבא לעולם עבור שלימות נפשו ועבודת ה' כזהו רצון ה' שישלים עצמו ולהתדמות לקונו, שהרי אברהם מסר נפשו לקבל אורחים בו בשעה שהוא ה' חולה ומסוכן, והיכן הוא היושר שיסכן עצמו עבור אורחים שהם כערביים גדמו לו, והמתין בפתח האוהל שמא יעבור מי שהוא, ורק שלא יכול אברהם לעמוד מבלי חסד וכמו שאדם א"א לו לעמוד בלי אויר, והך מדה של חסד כוו א"א שיבוא לו מבלי אמונת ה', שנברא האדם להדמות לקונו, מה הוא רחום אף אתה רחום וכו' וברא את העולם בחסד עליון, ומנהג עולמו בחסד והזון את עולמו בחסד וברחמים, ואנכי מגן לך, נאמר לו לאחר שמסר נפשו להציל את לוט, שהלך ללחום עם ארבעה מלכים גדולים, שנצחו החמשה מלכים, והיו גבורים גדולים והלך ללחום רק עם אליעזר עבדו, עיין רש"י י"ד י"ד, ועיי"ש בדעת זקנים, ומסר נפשו להצילו והאמין בה' שיעזור לו, ורק אחרי כן נאמר לו ההבטחה אנכי מגן לך, וזהו שאומרים מגן אברהם ושם כתוב זה, והיינו שזכה אז שה' יהי מגן לזרע אברהם לעולם ועד.

כא) והנה ליסוד האמונה והחסד כל אחד יש לו שייכות לזה ויכול לזכות בו, ואפשר שע"ז אמרו בתדב"א חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב, דלענין חסד ואמונה יכול כל אדם להגיע ולילך בדרכם דזהו נטוע בנו, ויש שפירשו יגיע היינו לכל הפחות נגיעה בהם שהי' לו קשר עמהן, דלענין תורה צריך חכמה ובינה וכן לעבודה שבלב צריך לב טהור, אבל לחסד וצדקה יכולים לעשות אפילו בלא לשמה ממש, שיש בצדקה וחסד חידוש שאפילו

נותן בשביל שיחי בני הוא ג"כ צדיק גמור (עיין ב"ב י') ויש גורסין צדקה גמורה, והיינו דבצדקה נתחדש שהעיקר בזה שהעני ישיג וימלא חסרונו ולכן זהו צדקה גמורה אע"פ שיש לו פניות של חיים ובריאות וכדומה, וג"כ דכח אמונה וחסד נטוע ממילא בנו ע"י אברהם אבינו, ע"י מגן אברהם, שזהו ברכה של והי' ברכה, שזהו הבטחה שלעולם יהי' נקודת של אברהם בנו, והי' זהו אותיות שם הוי' והיינו שבך גיתן כחות אלקים של שם הוי' ב"ה, ושזהו יהי' קיים זה בנו לעד, וכמו שנביא לקמן בשם החי' הרי"ם, דמגן אברהם קאי על עכשיו, ולא רק להגן על אברהם אז לאחר מלחמתו עם הדי' מלכים, ולכן בזה כ"א ג"כ בדורנו יכול לאחוז בזה ולהיות קשור לאברהם אבינו שהוא ייחד שם ה' בעולם והוא ה' עמוד החסד לבריותיו של הקב"ה, וזהו נקודת אנכי מגן לך.

וכדאיתא בשם החי' הרי"ם שהיכן מצינו בשמו"ע ברכה על נס שכבר עבר, שאומרים ברוך אתה ה' מגן אברהם, ואמר דהכונה שהנקודה של אברהם שנמצא בתוך כל איש יהודי ע"ז הנקודה יש הבטחה שישאר זה לעולם וזהו מגן אברהם הקב"ה שומר זה בתוך כל ישראל שלא יוכל השטן לכבות נקודה הפנימית שקורין די "פינטעלע איד" שטמונה בכל יהודי אפילו ברשעים ויתעורר זה בביאת המשיח ע"י השופר הגדול שיתקע אז.

וי"ש בשם הקדוש מקאצק, כך חותמין היינו בעקבתא דמשיחא, יחתמו במדת של אברהם דכח האמונה והחסד של אברהם זה ישאר לנו בעיקבתא דמשיחא וזה יהי' החתימה שלנו, והיינו כנ"ל דלהך מדה יש לכ"א אחיזה בו.

וילך אתו לוט

כב) ומשמע שהלך מעצמו, ואח"כ כתיב ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו וכו' ואת הנפש אשר עשו

יהם מור גדת

של ה' זהו נשה שום זבת ה' בים חתם זמת ובע אים, גסור רהם יים, שות בירו אינו שלא להם פתח ושים עשה קיים שקה

גדות נפש חסד, לחיי אדם, זהו כך שבהם תחזק